

بسم الله الرحمن الرحيم

فرمت مشترک برنامه‌های میان مدت میزکارهای تخصصی (عناصر مشترک الزامی در بسته جامع حل مسئله)

قطب: نظام سیاسی و اجتماعی اسلام و ایران

میز: مسائل اجتماعی اسلام و ایران

شناسنامه اجمالی مسئله

عنوان مسئله:

فقدان نظریه جامع عدالت و ضعف مناسبات عادلانه در جمهوری اسلامی ایران.

مسئله

- ساز و کار و الزامات دستیابی به نظریه جامع عدالت چیست؟
- ساز و کار الزامات تعمیق اندیشه و عمل عدالت محور بین نخبگان و فضای عمومی جامعه چیست؟
- نارسایی‌های شناختی، انگیزشی و رفتاری نخبگان و عموم جامعه در مواجهه با مقوله عدالت در ابعاد نظری و عملی و راه رفع آن چیست؟

توصیف چستی و ابعاد مسئله:

اگر نگوییم که عدالت بالاترین فضیلت اجتماعی در میان فضایل جامعه سیاسی است دست کم از مهم ترین فضایل جامعه انسانی است به گونه ای که قطعاً جامعه ای که مناسبات اجتماعی آن در عرصه های مختلف بر محور رعایت عدالت اجتماعی تنظیم نشده باشد، جامعه خوب سامان یافته ای نخواهد بود. عدالت اجتماعی مسأله ای صرفاً نظری نیست تا طراحی نظریه جامع عدالت اسلامی و پر کردن خلأ تئوریک در حوزه عدالت پژوهی تمام مسأله این میز باشد. حل مسأله عدالت به فراهم آمدن زمینه استقرار آن میسر می شود، لذا لازم است در کنار بعد پژوهشی ابعاد فرهنگی، آموزشی و پرورشی و رفع موانع ساختاری و نهاد سازی نیز مد نظر باشد. از این رو در ارایه بسته جامع اقدامات مربوط به این مسأله سعی می شود که اقدامات پژوهشی بنیادین، کاربردی و توسعه ای جهت فائق آمدن بر فقدان نظریه جامع عدالت اسلامی و دیگر نیازهای تئوریک در نظر گرفته شود همچنان که فقدان نظام مناسبات عادلانه در جامعه ایران اقتضاء می کند که گام هایی فرهنگی نیز برداشته شود و در سطح عمومی و سطح نخبگانی با گفتمان سازی لازم توجه جامعه به سمت عدالت خواهی و اهمیت عادل بودن در سطح مراودات و انتخاب ها و تصمیم ها جلب شود. حل مسأله عدالت اجتماعی از سوی پرورش نسلی از پژوهشگران و محققان و دانش آموختگان حوزه عدالت را ضروری می سازد؛ از این رو در بسته جامع، اقدامات آموزشی و کادرسازی پژوهشی نیز باید در نظر گرفته شود. وضعیت آشفته جامعه اسلامی در عدم تناسب و هماهنگی میان عدالت خواهی (در قلمرو اندیشه و عمل) و عدم نهاد سازی لازم جهت استقرار عدالت، اقتضاء می کند پیشنهادهای کارآمد در جهت رفع موانع و زمینه سازی استقرار عدالت از طریق نهاد سازی لازم در هر یک از عرصه ها و ساختارهای کلان اجتماعی ارائه شود. یکی از ابعاد مغفول مسأله عدالت ضرورت مدیریت دانش در قلمرو عدالت پژوهشی و تولید دانش بومی در این زمینه است لذا در کارگروه عدالت تلاش می شود که نظام مسائل و موضوعات عدالت از سه منظر «هنجاری» (normative) توصیفی (descriptive) و

«تبیینی» (explanatory) طراحی شود تا سامانه لازم جهت مدیریت و جهت دهی و طبقه بندی مناسب فعالیت های پژوهشی و تولید محتوای نظری و علمی عدالت اجتماعی فراهم آید.

برخی ابعاد مسأله:

- فقدان نظریه جامع اسلامی عدالت و عدم وجود ساز و کار مناسب جهت مدیریت دانش در قلمرو عدالت پژوهی و تولید دانش بومی
- عدم اهتمام به تربیت عدالت محور در جامعه اسلامی
- ضعف نظام پاسخگویی به مطالبات عمومی در عرصه عدالت خواهی
- فقدان سازکارهای گفتمان سازی نخبگانی عدالت محوری به عنوان یکی از اهداف انقلاب اسلامی
- ضعف کادر آموزش، پژوهشی و ترویجی در حوزه عدالت به ویژه در حوزه های علمیه

درجه اهمیت

عدالت به دلایل متعددی از پر اهمیت ترین مسائل اجتماعی جامعه اسلامی و جامعه ایران است.

عدالت یک خواست فطری و یک نیاز واقعی احساس شده و باور شده در جامعه ما است. شاهد این مدعا حرکت های اجتماعی مشروطیت، ملی شدن صنعت نفت و انقلاب اسلامی ایران است که در همگی عدالت طلبی از شعارها اصلی بوده، بلکه خواسته اصلی نهضت مشروطه تأسیس عدالتخانه بوده است. در آموزه های دینی عدالت و اقامه قسط توسط مردم به عنوان اصلی ترین هدف اجتماعی بعثت انبیاء ذکر شده است؛ حقیقتی که در سوره حدید «لیقوم الناس بالقسط» به آن اشاره شده است. همچنین راهبردهای کلان جمهوری اسلامی و در اسناد بالادستی نظام تأکید فراوانی بر عدالت شده است تا جایی که رهبر معظم انقلاب دهه چهارم انقلاب را دهه عدالت و پیشرفت نام گذاری کردند و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت به مثابه سند بالادستی همه برنامه های کوتاه مدت نظام را الگوی عدالت محور و معنویت گرا لقب دادند. (به دلایل فوق بسیار اهمیت دارد که در این میز که بنا دارد به مسائل اجتماعی اسلام و ایران می پردازد مسأله عدالت به عنوان نخستین و اصلی ترین مسأله این میز توسط کارگروه عدالت دنبال شود) نقشه راه تقرب به حل این مسأله جهت فعالیت میان مدت دفتر تحت هدایت و راهبری این کارگروه طراحی شود.